

Ruminantlarda Önemli Bir Komplikasyon: Ensizyonel Fitiklar

Semih Altan¹, Fahrettin Alkan², Yılmaz Koç², İrfan Tur³

¹Dicle Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Cerrahi Anabilim Dalı, Diyarbakır

²Selçuk Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Cerrahi Anabilim Dalı, Konya

³İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü, İzmir

Özet

Ensizyonel fitik, şirürjikal olarak kapatılan operasyon bölgesinde, açılmaya bağlı olarak meydana gelen bir komplikasyondur. Özellikle operasyonlarda asepsi antisepsi kurallarına yeterli düzeyde riayet edilmemesi, postoperatif bakımın yetersiz olması, uygun dikiş materyallerinin ve yöntemlerinin uygulanmaması, hayvanın büyüklüğü sebebiyle intraabdominal basıncın fazla olması ensizyonel fitik oluşumuna predispozisyon oluşturur. Bu çalışmanın amacı postoperatif komplikasyon olarak karşımıza çıkan ensizyonel fitiklerin retrospektif olarak değerlendirilerek bu komplikasyonların önlenmesine yönelik bilgiler aktarmaktır. Çalışmanın materyalini 28 koyun ile 8 buzağı oluşturdu. Koyunlardaki ensizyonel fitiklerin bilimsel çalışma sırasında embriyo toplama amacıyla yapılan laparotomi sonrasında meydana geldiği, buzağılarda ise cerrahi kliniğe getirilen ve hikâyesinde en az bir defa göbek bölgesi lezyonlarından birine bağlı olarak yapılan operatif işlemler sonucu oluştuğu belirlendi. Koyunlarda teşhis edilen ensizyonel fitikler, çalışmanın devam etmesi ve kesime sevk edilecek olmasından dolayı herhangi bir müdahalede bulunulmadı. Buzağılarda ise tedavi edilebilen 6 tanesine ikinci bir operasyon yapıldı. Buzağılardan 2'sine ise erkek olması, yaş, kilo ve operasyon açıklığının büyük olması ve hayvan sahibinin isteği doğrultusunda herhangi bir işlem yapılmadı. Çalışmadaki hayvanların, alınan anamnez ve yapılan klinik muayene ve gözlemlerde ensizyonel fitik oluşumunda yukarıda sayılan nedenlerden en az bir ya da daha fazlasının bulunduğu belirlendi. Elde edilen bulgular ışığında ensizyonel fitiklerin karşımıza sıklıkla çıktığını ancak bunları en aza indirmek için gerekli olan asepsi antisepsi kurallarına her ne koşulda olursa olsun riayet edilmesi ve uygun dikiş materyallerinin kullanımına özen gösterilmesinin önemli olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar kelimeler: Ensizyonel fitik, Komplikasyon, Ruminant

An Important Complication in Ruminants: Incisional Hernias

Abstract

Incisional hernia is a complication that due to the relation of operation opening site that has been closed surgically. Especially predisposed by inadequate operational asepsis and antisepsis conditions, inadequate postoperative care, inadequate suture materials and inappropriate suturing methods and excess limits of intraabdominal pressure. The aim of the study is to inform by evaluation and prevention of incisional hernias encountered with postoperative complications we have faced. Twenty-eight sheep and 8 calves were used as material in this study. Incisional hernias in sheep occurred after laparotomy for embryo harvesting in a scientific study and in calves which have umbilical surgery history in their records. All sheep were approximately 3 years of age and calves were 5,5 months of age. Incisional hernias that have been diagnosed on sheep have not been treated because of the process of the study and they will be urged to the slaughter once the operation is concluded. But on the calves, they are treated due to recurrence or leakage and bulging complaints after operation and taken into second operation on 6 of the patients which are deemed as treatable. But for the two of calves, they were not done any process due to request of the owner and large opening on operation site along with increased age and weight. There are at least one or more reasons mentioned above have been found on all subjects in the study and examinations of incisional hernias in our cases. According to the examined findings it can be said that the fact of asepsis and antisepsis conditions should be strictly performed by the rules no matter the operation conditions are, and also attention must be paid on appropriate suture materials and techniques.

Keywords: Complication Incisional hernia, Ruminant.

Giriş

Ruminantlarda göbek bölgesi lezyonları en sık karşılaşılan problemlerden biridir (1,2). Genellikle cerrahi uygulama gerektiren bu problemlerle ilgili operasyon açıklığının kapatılmasında ve yetersiz yapılan operasyon yara bakımı nedeniyle çeşitli komplikasyonlarla karşılaşabilmektedir (3). Özellikle abdominal hernia operasyonlarında karşılaşılan komplikasyonların en yaygın olanları; operasyon alanında seröz eksudat birikmesi, barsak adezyonları ve yaralanmaları, retroabdominal apseler ve fitiğin nüksetmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (4,5). Ensizyonel fitik olarak da adlandırılan fitiğin nüksetmesi buzağılarda taylara göre çok daha fazladır. Bunun olası sebebinin umbilikal hernia ile birlikte gözlenen omfalitise bağlı enfeksiyon olduğu düşünülmektedir (6).

Ensizyonel fitik, şirürjikal olarak kapatılan operasyon bölgesinde, açılmaya bağlı olarak meydana gelen bir komplikasyondur. Özellikle operasyonlarda asepsi antisepsi kurallarına yeterli düzeyde riayet edilmemesi, postoperatif bakımın yetersiz olması, uygun dikiş materyallerinin ve yöntemlerinin uygulanmaması, hayvanın büyüklüğü sebebiyle intraabdominal basıncın fazla olması ensizyonel fitik oluşumuna predispozisyon oluşturur (3,7).

Ensizyonel fitiklerin insanlardaki insidansı % 1-11 arasında olduğu bildirilirken, büyük hayvanlarda predispoze faktörler, abdomene uygulanan cerrahi yaklaşıma ve hastanın genel durumuna bağlı olarak % 16 gibi büyük bir orana sahiptir. Küçük hayvanlarda ise ensizyonel fitiklerle daha az oranda karşılaşılır (3). Atlarda özellikle kolik cerrahisinde ensizyonel fitikler oluşum insidansının %6-17 arasında olduğu bildirilmiştir (8).

Bu çalışmanın amacı postoperatif komplikasyon olarak karşımıza çıkan ensizyonel fitiklerin retrospektif olarak değerlendirilerek bu komplikasyonların önlenmesine yönelik bilgiler aktarmaktır.

Materyal ve Metod

Çalışmanın materyalini 2011-2013 yılları arasında cerrahi kliniğine getirilen 28 koyun ile 8 buzağı oluşturdu (Tablo 1, Resim 1 ve 2). Koyunlardaki ensizyonel fitiklerin uterus flushing yöntemi ile embriyo toplama amacıyla yapılan laparotomi sonrasında meydana geldiği öğrenildi. Laparotomi için linea alba üzerinden yaklaşık 7-8 cm'lik bir ensizyon yapıldığı ve daha sonra karın boşluğunun krome katgut ile kapatıldığı bilgisi alındı. Buzağılarda ise cerrahi kliniğine getirilen ve hikâyesinde en az bir defa göbek bölgesi lezyonlarından birine bağlı olarak yapılan operatif işlemler sonucu oluştuğu belirlendi. Koyunlarda teşhis edilen ensizyonel fitikler, çalışmanın devam etmesi ve çalışma sonunda kesime sevk edilecek olmasından dolayı herhangi bir müdahalede bulunulmadı. Buzağılar ise kliniğe nüks veya operasyon bölgesinde akıntı ve şişkinlik şikâyeti ile getirildiğinden dolayı tedavi edilebilen 6 tanesine ikinci bir fitik operasyonu yapıldı. Operasyon açıklığı emilmeyen dikiş iplikleri (Prolen 2 USP) ile kapatıldı ve operasyon sonrası tüm buzağılara fitik sargısı uygulandı. Buzağılardan 2'sine ise erkek olması, yaş (7 ve 8 ay), kilo ve operasyon açıklığının büyük olması ile birlikte hayvan sahibinin isteği doğrultusunda herhangi bir işlem yapılmadı.

Resim -1: Ensizyonel fitik görülen koyunlardan birine ait fitik görüntüleri.

Resim-2: Ensizyonel fitik görülen buzağılardan birine ait fitik şişkinliği.

Bulgular

Çalışmadaki koyunların bilimsel bir çalışma amacıyla kullanıldıkları ve operasyonların linea alba'dan yapıldığı, buzağılarda ise alınan anamnez ve yapılan klinik muayene ve gözlemlerde ensizyonel fitik oluşumunda yukarıda sayılan nedenlerden en az bir ya da daha fazlasının bulunduğu belirlendi. Ensizyonel fitik gözlenen koyun ve buzağuların listesi tablo 1 'de özetlenmiştir. Koyunların yaş ortalaması 3 yaş, buzağuların ki ise 5,5 ay olarak belirlendi (Tablo 1).

Tablo -1: Ensizyonel fitik görülen hayvanlara ait bilgiler.

No	Hayvanın türü	İrk	Yaş	Cinsiyet	Teşhis edilen problem	Yapılan müdahale	Sonuç
1	Koyun	Norduz	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
2	Koyun	Norduz	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
3	Koyun	Norduz	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
4	Koyun	Norduz	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
5	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
6	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
7	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
8	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
9	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
10	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
11	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
12	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
13	Koyun	İvesi	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB

14	Koyun	Dağlıç	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
15	Koyun	Dağlıç	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
16	Koyun	Dağlıç	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
17	Koyun	Dağlıç	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
18	Koyun	Dağlıç	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
19	Koyun	Herik	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
20	Koyun	Herik	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
21	Koyun	Herik	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
22	Koyun	Herik	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
23	Koyun	Herik	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
24	Koyun	Akkaraman	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
25	Koyun	Akkaraman	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
26	Koyun	Akkaraman	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
27	Koyun	Akkaraman	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
28	Koyun	Akkaraman	3	Dişi	Hernia Ventralis	Yapılmadı	TB
29	Buzağı	Holstein	3 ay	Erkek	Omfaloarteritis+urakkus empiyemi	Opere edildi	TE
30	Buzağı	Holstein	4 ay	Erkek	Omfaloflebitis	Opere edildi	TE
31	Buzağı	Holstein	6 ay	Erkek	Omfaloflebitis	Opere edildi	TE
32	Buzağı	Holstein	8 ay	Erkek	Omfaloflebitis	TB	TB
33	Buzağı	Holstein	5 ay	Erkek	Omfaloflebitis	Opere edildi	TE
34	Buzağı	Holstein	7 ay	Erkek	Omfaloflebitis	TB	TB
35	Buzağı	Holstein	6 ay	Erkek	Omfaloflebitis	Opere edildi	TE
36	Buzağı	Holstein	5 ay	Erkek	Omfalitis+Urakkus empiyemi	Opere edildi	TE

TE: Taburcu edildi, TB: Tavsiyelerde bulunuldu

Tartışma ve Sonuç

Bu retrospektif çalışmada ruminantlarda karşılaşılan postoperatif bir komplikasyon olan ensizyonel fıtıklar değerlendirildi. Ensizyonel fıtıklar özellikle saha şartlarında göbek bölgesi şişkinliklerine bağlı yapılan abdominal operasyonlardan sonra karşılaşılabilen bir durumdur. Göbek bölgesinde yapılan cerrahi müdahaleler genelde linea alba üzerinde median laparotomi şeklinde yapılmaktadır. Median laparotomilerde dikiş hattı kuvvetli bir basınç altında kalırlar. Bu nedenle burada kullanılacak dikişlerin bu basınç ve gerginliği karşılayabilecek sağlamlıkta olması gereklidir (9). Operasyon sonunda oluşan intraabdominal

basınca karşı dikişler üzerine binen yükü azaltmak ve operasyon bölgesinde ödem ve seröz sıvı birikimini önlemek için fıtık sargısının yapılması önemlidir (7,10). Bu çalışmada ikinci kez operasyon yapılan buzağılara 50cm x 5-7m boyutlarında fıtık sargısı önerildi ve uygulanması hayvan sahiplerinden teyit edildi. Buzağılarda herhangi bir komplikasyonun görülmemesi yukarıdaki literatürü destekler niteliktedir.

Buzağılarda ensizyonel fıtıkların en önemli nedenlerinden birisi özellikle umbilikal fıtık olgularına eşlik eden lokal enfeksiyonun

(omphalitis) varlığı olarak düşünülmektedir (6). Çalışmada bulunan buzağuların hepsinde oluşan umblikal fitikların göbek bölgesi enfeksiyonlarıyla birlikte seyrettiği dikkati çekti (Tablo 1). Bu durum yukarıdaki literatür bilgisiyle uyumlu olarak bulunmuştur.

Yapılan bir çalışmada ensizyonel fitik ile hayvanların boyutu arasında bir korelasyon olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada 300 kg altındaki atlarda insidens % 8 iken, 300-600 kg da % 42 ve 600 kg üzerindeki atlarda ise % 80 olduğu bildirilmiştir. (11). Sunulan bu çalışmada hayvanların ağırlığı arttıkça ensizyonel fitik oluşumun arttığı gözlenmiştir. Göbek enfeksiyonları yaşamın ilk 2 aylık döneminde buzağulardaki göbek fitiği oluşum riskini artırdığı bilinmektedir. (12). Doğum sonrası göbek bölgesinin temiz tutulmasına yeterli düzeyde özen gösterilmemesi nedeniyle doğum sonrası ilk 2 aylık dönemde göbek enfeksiyonları ve dolayısıyla göbek fitikleri oldukça sık görülmektedir (13, 14, 15). Bu dönemde hayvan sahiplerinin bu problemleri kendi çabalarıyla tedavi etmeye çalışmaları ve sonrasında çözüm bulamayınca veteriner hekime başvurmaları nedeniyle buzağuların büyümesiyle orantılı olarak problemler gittikçe daha komplike hal alır. Bu nedenle geç kalman vakalarda yapılan operatif girişimler ensizyonel fitiklar gibi komplikasyon insidansını artırmaktadır. Kliniğe getirilen buzağuların 3 ile 8 ay arasında olması bu veriyi desteklemektedir. Operatif tedavi uygulanmayan 2 buzağının erkek ve ağırlıklarının fazla olması nedeniyle fitik şişkinliğinin enfekte, deliğinin ise çok geniş olması nedeniyle operasyon maliyeti ve postoperatif bakım zorlukları hayvan sahiplerinin tedaviden kaçınmasına yol açmıştır.

Çalışmaya dahil edilen koyunlardaki ensizyonel fitik oluşumu ile ilgili olarak çeşitli zamanlarda embriyo toplama amacıyla yapılan laparotomilerin sayısı ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Çünkü her bir koyunda birkaç defa defa laparotomi yapıldığı ve özellikle intraabdominal basıncın yüksek olduğu ruminantlarda sütür materyali olarak emilme süresi kısa olan katgüt kullanılmasına büyük oranda bağlanabilir. Çünkü bu tür hayvanlarda abdomen üzerinde yapılacak operasyonlarda emilmeyen veya emilim süresi daha uzun olan emilebilen sentetik (PDS vs) sütür materyallerinin kullanılması önemlidir (2,16).

Açık herniorafi yapılan erkek buzağularda dişilere göre daha fazla oranda komplikasyonla karşılaşıldığı bildirilmiştir (12).

Çalışmada ensizyonel fitik görülen buzağuların tamamının cinsiyetinin erkek olması bu bilgiyle uyumlu olduğu göstermektedir. Erkeklerde daha fazla komplikasyon şekillenmesinin sebebinin de penisin umblikusa çok yakın olması nedeniyle postoperatif fitik sargısı uygulamasının daha zor olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Umblikal fitikların holstein ırkı buzağularda daha fazla gözlendiği çeşitli araştırmacılar tarafından bildirilmiştir (14, 17, 18). Sunulan çalışmada her ne kadar ensizyonel fitik tespit edildiği için değerlendirilen buzağuların tamamını holstein ırkı oluştursa da bu buzağuların geçmişinde umblikal fitik nedeniyle cerrahi müdahaleye tabi tutulduğu ve doğal olarak ırk karşılaştırılması yapılabileceği düşünüldü ve yukarıdaki ırk predispozisyonunun holsteinlerde daha fazla olduğu bilgisiyle uyumlu olduğu görülmektedir.

Ensizyonel herniaların saha koşullarından ziyade hastane koşullarında ve uzman kişiler tarafından tekrar opere edilmeleri uzaklaştırılacak anormal dokular nedeniyle daha uygundur (2). Bu nedenle doğum sonrası göbek bölgesi hijyenine dikkat etme yanında olası bir problemin veteriner hekimler tarafından zaman kaybetmeden tedavi edilmesinin çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak ensizyonel fitikların karşımıza sıklıkla çıktığını ancak bunları en aza indirmek için gerekli olan asepsi antisepsi kurallarına her ne koşulda olursa olsun riayet edilmesi ve uygun dikiş materyalleri ile birlikte operasyon sonrası fitik sargılarının kullanılmasının önemli olduğu kanısına varıldı.

Kaynaklar

1. Mulon, P.Y. and Desrochers, A. (2005). Surgical abdomen of the calf. Vet Clin North Am Food Anim Pract. 21: 119-122.
2. Baird AN.(2008). Umbilical Surgery in Calves. Vet Clin Food Anim 24: 467-477.
3. Read RA, Bellenger CR.(2003). Incisional hernias. Hernias. Bodies and Cavities, Textbook of Small Animal Surgery Third ed . Slatter D (Editor). Pp, 466-470. Saunders USA.

4. Khaira HS, Lall P, Hunter B, Brown JH. (2001). Repair of incisional hernias. J R Coll Surg Edinb. 46: 39-45.
5. Heniford BT, Park A, Ramshaw BJ, Voeller G. (2003). Laparoscopic repair of ventral hernias. Ann Surg. 238 (3): 391-400.
6. Abass BT. (2008). Bovine tunica vaginalis: a new material for umbilical hernioplasty in sheep. Iraqi J Vet Sci. 22(2): 69-76.
7. Kummer MR. (2012). Surgical approach the ventral abdomen. Equine surgery Fourth. ed. Auer JA, Stick JA (Editors). pp, 407-410. Elsevier, USA.
8. Elce YA, Kraus BM, Orsini JA. (2005). Mesh hernioplasty for repair of incisional hernias of the ventral body wall in large horses. Equine Vet Educ, 17: 252-256.
9. Aslanbey D. (1981). Veteriner operasyon bilgisi. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi Yayınları, Ankara.
10. Yavru N, Alkan F, Koç B, Avki S, Arıcan M. (1999). Geniş Fıtık Deliklerinin Deri Otogrefi ile Kapatılması Üzerine Klinik Araştırmalar. Vet Cer Derg. 5(1-2):24-27.
11. Wilson DA, Baker GJ, Boero MJ. (1995). Complications of celiotomy incisions in horses. Vet Surg. 24: 506-514.
12. Sutradhar BC, Hossain MF, Das BC, Kim G, Hossain MA. (2009). Comparison between open and closed methods of herniorrhaphy in calves affected with umbilical hernia. J Vet Sci. 10(4):343-347.
13. Kassam MM, Elkammer MH, Korittum AS, Abdel-Wahed AA. (2014). Using of Polypropylene Mesh for Hernioplasty in Calves. AJVS. 40(1): 112-117.
14. Steenholdt C, Hernandez J. (2004). Risk factors for umbilical hernia in Holstein heifers during the first two months after birth. J Am Vet Med Assoc. 224: 1487-1490.
15. Özaydın İ, Kılıç E, Özba B, Cihan M. (1998). Erkek buzağılarda umbilikal lezyonların (umbilikal hernia, urakus fistülü, omfaloflebitis ve omfaloarteritis) operatif sağaltımı. Kafkas Univ Vet Fak Derg. 4(1-2): 55-61.
16. Trent Ava M. (1994). management of umbilical masses in calves. Retrieved from the University of Minnesota Digital Conservancy, <http://purl.umn.edu/118777>.
17. Horney FD, Wallace CE. (1984). Surgery of the bovine digestive tract. Practice of Large Animal Surgery. Jennings PB (Editor). pp. 493-554, Saunders, Philadelphia, USA.
18. Rings DM. (1995). Umbilical hernias, umbilical abscesses, and urachal fistulas. Surgical considerations. Vet Clin North Am Food Anim Pract. 11: 137-148.

Yazışma Adresi

Dr. Semih Altan

Dicle Üniversitesi, Veteriner Fakültesi,
Cerrahi Anabilim Dalı, 21280, Diyarbakır
E-mail: semih.altan@dicle.edu.tr

Tel: 04122488410, Dahili:8681

Fax:0412 2488021